

Радомир Ј. ПОПОВИЋ*
Историјски институт
Београд

ПОПИС КУЋЕВНИХ СТВАРИ, ОДЕЛА И ДРАГОЦЕНОСТИ КНЕЗА МИЛОША У ДВОРУ У БУКУРЕШТУ 1852. ГОДИНЕ

Анстракт: У раду су критички приређена два списка кућевних ствари, одевних предмета и драгоцености кнеза Милоша у његовом двору у Букурешту. Приређени документи се чувају у Државном архиву Србије, у Збирци „Поклони и откупи“ под сигнатуром к. 94, бр. 155 и к. 94, бр. 156. Према датумима који су експлицитно наведени у документима, попис је настао између 13. марта и 31. јула 1852. године. Реч је о значајном историјском извору који непосредно сведочи о богатству кнеза Милоша и његовим животним навикама током боравка у емиграцији. Поређењем с ранијим публикованим пописима личних и кућевних ствари кнеза Милоша (1824, 1839, 1843) могу се пратити промене које је та имовина трпела.

Кључне речи: кнез Милош, попис, драгоцености, кућевне ствари, двор, Букурешт, 1852. година, Димитрије Вучић

Abstract: The paper contains two critically edited lists of household items, clothing and valuables of Prince Miloš in his court in Bucharest. The edited documents are kept in the State Archives of Serbia, collection “Gifts and Purchases”, shelfmark k. 94, No 155 and k. 94, No 156. According to the dates explicitly stated in the documents, the inventory was compiled between 13 March and 31 July 1852. This is a significant historical source that indirectly testifies to the wealth of Prince Miloš and his habits while he was an émigré. The comparison with the earlier inventories of personal and household items of Prince Miloš (1824, 1839, 1843), which have been published, sheds light on changes that his property underwent.

Keywords: Prince Miloš, inventory, valuables, household items, court, Bucharest, 1852, Dimitrije Vučić.

Списак одевних предмета, драгоцености и покућства кнеза Милоша у двору у Букурешту 1852. године, иако коришћен у историографској литератури, није досад публикован. Наиме, Радош Љушић у биографији

* radomir.popovic@iib.ac.rs

о кнезу Милошу на неколико места позива се на један од два документа који приређујемо.¹

Будући да је у архивским фондовима и збиркама у Србији мало сачуваних сличних пописа, разумљива је важност и потреба публиковања документа.² С једне стране, стиче се непосредан увид у богатство кнеза Милоша, с друге стране, поређењем са сличним и ранијим пописима омогућава се увид у промене које је та имовина с временом трпела. Подаци о берберском прибору, кухињским калупима за поједина јела и десерте, о кнежевом накиту, рукавицама „од зеца” и другим предметима у попису који приређујемо, непосредно откривају животни стил кнеза Милоша у егзилу и његове свакодневне навике.

Некада јединствени документ у Државном архиву Србије, у збирци Поклони и откупи, архивистички је подељен на две сигнатуре. Документ сигниран к. 94, бр. 155 исписан је на две беличасте дволиснице, формата 36x24 цм. На првом листу прве дволиснице пописане су ствари у остави у кнежевом букурешком двору, о чему сведочи напомена на полеђини документа: „Списак находѐћи се у шпајзу, у Букурешту 1-га марта [1]852”. На другој дволисници истог документа, на једној страни пописана су имена кнежевих служитеља и инвентар у просторијама у којима су они боравили, или за које су били одговорни. У оквиру предмета је коверта величине 11,5x12,5 цм с натписом: *Разни спискови од куће у Букурешту 1852*. На позадини коверте је неоштећени печат без видљивих иницијала, с четвороугаоним штитом у средини.

У другом сигнираном документу, к. 94, бр. 156, с насловом „Ствари Господарске” пописани су одевни кнежеви предмети, драгоцености, ордени, медаље и наоружање. Према нумерацији пописивача 270, у ствари 272 броја, пошто смо у угластим заградама исправили грешке у нумерисању пописаних предмета. Документ је исписан на дванаест прошивених листова, димензија 37x23,5 цм. Осам листова је обострано исписано, пет је празно. Међу празним листовима, на пола странице је списак насловљен „Хаљине Господарске које су код Аврама Стојковића биле”, укупно дванаест хаљетака, које су петнаест година од Стојковићеве смрти инвентарисане сепаратно од осталих кнежевих ствари. У оквиру

¹ Радош Љушић, *Кнез Милош (1783–1860) – државотворни владар*, Нови Сад 2021, 326, 634, 778.

² Бранко Перуничкић, *Београдски суд 1819–1839*, Београд 1964, 212–217; Живомир Спасић, *Престоница Крагујевац, прилози историји Кнежевине Србије 1818–1841*, Крагујевац 1998, 91–113; Радомир Ј. Поповић, „Списак ствари и покретних добара кнеза Милоша у пожаревачком и крагујевачком двору 1839. године”, *Мешовита грађа (Miscellanea)* XL (2019) 73–103.

овог предмета налази се још један одвојени списак, дволисница зеленкасте боје, димензија 35x21,5 цм која је, очигледно накнадно састављена, с насловом „Ствари књажеске” у којем су, углавном, пописане драгоцености кнеза Милоша.

Документа смо приредили према архивистички уређеном редоследу.

Двор кнеза Милоша у Букурешту, према резултатима истраживања Радоша Љушића, налазио се у централном делу града, у улици Калеа Викторије. У истој улици кнез Милош је најпре, после протеривања из Србије 1839. године, боравио у палати „Венецијана Вакареску”. Пошто ју је уступио Русима који су је потом откупили и у њу сместили конзулат, кнез Милош је у истој улици купио здање у које је сместио свој двор у којем је боравио до повратка у Србију 1859. године.³

Постојећи извори не откривају разлоге због којих је пописивана имовина кнеза Милоша у двору у Букурешту у првој половини 1852. године. Најпре, пописане су ствари у кнежевој остави и у собама његових послужитеља 1/13. марта 1852. године.⁴ Други списак, попис кнежевих ствари, настао је, изгледа, касније. На маргини документа изнад редног броја 210 налази се забелешка: „19. јулија – Назначујем ствари Господарске које су код мене умножене”.⁵ Према томе, попис кнежеве имовине у Двору у Букурешту настао је између 13. марта и 31. јула 1852. године. Пописивање имовине спровођено је под надзором Димитрија Мите Вучића, „директора књажеских добара у Букурешту”, како га сам кнез Милош титулише у писмима, и у којег је имао огромно поверење иако је, по свој прилици, Димитрије био неписмен. Пописивач – у оба списка је исти рукопис – највероватније је секретар Мите Вучића, чије име нисмо утврдили.⁶ Особље Милошевог двора у Букурешту 1852. године, поред поменутог Вучића, чинили су Јозеф градинар, Јован Костић, Јанош, Вељко кувар, Никола арендаш и Таса Бранковић.

Инвентарисање кнежеве покретне имовине у букурешком двору може се довести у везу с вишемесечним одсуствовањем кнеза Милоша из

³ Р. Љушић, *Кнез Милош (1783–1860)*, 670. Здање је репарирано 1853. године. За време Кримског рата и кнез Милошевог боравка у Одеси, у тој кући боравили су најпре високи руски, а потом аустријски официри. Уследила је нова поправка зграде 1856. године. Ту је кнез Милош дочекао делегацију Светоандрејске скупштине која га је позвала на престо у Србију (*Исто*).

⁴ Државни архив Србије [=ДАС], Поклони и откупи [=ПО], кутија [=к.] 94, број [=бр.] 155. На врху документа пише „1852. года, февруара 29го”, што наводи да је попис започет тог, а завршен наредног дана, јер је на крају пописа записано: „У Букурешту 1-^а марта 1852”.

⁵ ДАС, ПО, к. 94, бр. 156.

⁶ Р. Љушић, *Кнез Милош (1783–1860)*, 691.

двора, а попис је представљао предохрану од крађе и грабежи. Наиме, кнез Милош је за време емиграције уобичајио да зимски период године проводи у једном месту, највише у Букурешту, а преко лета и ране јесени отиснуо би се на путовања широм Европе.

Кнез Милош је 29. јуна 1852. године известио „љубезног” Миту Вучића да је „у Пешту сретно и здраво доспео” и „сутра у име Бога полазим за даље”.⁷ Из Париза, 29. јула / 10. августа 1852. године писао му је: „Љубезни Мито, куће што се тиче, вуруна да се опорави, и која неваља да је изнова направите, и врата и пенцере који су рђави да се оправе и нека је све у реду; и дрва суви из Ибраиле и, одакле ти знаш да су сува, да се донесу кући и да се сместе у подрум; и чувајте добро коње, а ја ћу акобогда о јесени доћи.⁸ (...) У бањи у Теплицама у Чешкој кнез је боравио од 22. до 27. августа.⁹ Из Беча 8/20. септембра 1852. године пише Мити Вучићу да је „... фала Богу синоћ сретно и здраво овде у Беч приспео и не изостављам и Вама ово неколико речи послати и Вама потврдити све оно што сам Вам био преко Коче (Константина Хадије – прим. Р. П.) дао писати да у извршење доведете, колико за Мавродим (спахилук у Влашкој – прим. Р. П), такођер и за све остало. Надгледајте и нашу кућу као и досад и пре мог доласка јавићу Вам (...)”.¹⁰ Кнез Милош се у Бечу задржао до 25. октобра / 6. новембра 1852. године када је паробродом кренуо низ Дунав. У пристаниште у Ђурђеву требало је да стигне после четири дана, а на „дочекају” с кнежевим интовом из Букурешта према плану дошао је послужитељ Јанош.¹¹ После мањих путних перипетија, кнез Милош је 2/14. новембра 1852. године обавестио кнеза Михаила о свом приспећу у Букурешт.¹²

Документ, писан предвуковском азбуком, приређен је према важећем правопису. Спроведена је транскрипција старе на савремену азбуку: ю=ју, я=ја, Е=је, й=ј и тако даље. Из назива пописаних ствари кнеза Милоша приметно је да доминира османска, односно, источњачка културна традиција (џубе, антерија, бошлук, чакшире и тако даље), што

⁷ ДАС, ПО, к. 81, бр. 229. Кнежеви Милош и Михаило боравили су потом у бањи Фезлау у покрајини Баден, одакле су отпутовали у Париз (Р. Љушић, *Кнез Милош (1783–1860)*, 554).

⁸ ДАС, ПО, к. 94, бр. 82.

⁹ ДАС, ПО, к. 81, бр. 71. За пет дана боравка у Теплицама кнез Милош и његова пратња потрошили су 202 форинте и 50 крајцара.

¹⁰ ДАС, ПО, к. 81, бр. 231.

¹¹ ДАС, ПО, к. 81, бр. 232.

¹² ДАС, ПО, к. 27, бр. 56.

је и разумљиво будући да је кнез Милош поникао у таквој средини. У мањој мери, из назива пописаних кнежевих ствари (шпрудла, шморн, ауфшлаг...), видљив је средњоевропски (немачки) утицај. Отуда је посебну тешкоћу у приређивању овог извора представљало утврђивање значења појединих речи, односно функција неких предмета. Објашњења застарелих и мање познатих речи, у азбучном редоследу, налазе се на крају приређеног документа. Упркос настојању, нисмо успели да утврдимо значења следећих речи: *супн лефал*, *изердешан*, *чпажни*, *тлитемаљ*, *узумпролије*, *кралсум* и *каршак*. Једна реч (напомена 28) нечитка је, те једна скраћеница (напомена 32) није разрешена.

I

1852. года, февруара, 29-ти.

Списак находѐћи се у шпајзу ствари¹³

- 1 лонац велики, бакарни, с капком
- 4 тенцере бакарне са три капка, са даршком, разне величине
- 1 тигањ, бакарни
- 2 тенцере дубоке, са капцима, бакарне
- 1 ибрик велики, бакарни, кафени
- 1 жута тава с дршком
- 1 аван жути с тучком
- 1 жута решетка
- 6 лонаца гвоздени, разне величине
- 1 тенцера гвоздена, са два [капка]¹⁴
- 2 шерпе гвоздене
- 3 [шерпе] мале
- 1 тигањ гвоздени за палачинке
- 1 ђевђир, тенеће, бело
- 3 форме, тенеће, бело
- 1 сатура гвоздена
- 1 форма за шприц кронфл
- 1 транзир габаљ
- 1 виљушка за шморн
- 1 тел зашне
- 1 супн лефал¹⁵
- 7 кашика, дрвене
- 1 шпрудла
- 3 ибрика жута, кафена
- 1 плех од машине
- 1 плех за кашике
- 1 сито гвоздено
- 1 демир мафин
- 1 кашике за рибу
- 1 чирак пакфон, слом[љ]ен
- 1 воденица кафена

¹³ ДАС, ПО, к. 94, бр. 155.

¹⁴ На речи је утиснут печатни натпис: „Срп. краљ. Државна архива”.

¹⁵ Нисмо утврдили значење речи. Део кухињског прибора који има везе с припремом супе.

- 1 ибрик, жути, за умивање
- 1 машина кафена
- 1 узенгије гвоздене
- 6 капка од плеха, разни
- 1 плех за кронфле
- 5 чинија, дугачки, са плави кенар
- 7 [чинија] [дугачки с] црном шаром
- 1 теразије од белог плеха са фунтом
- 1 пар, ибрици од сирћета и зејтина
- 1 лампа, обична
- 1 округла [лампа]
- 1 службаовник, стари
- 1 кутија за кафу с мером од плеха
- 1 машина за цеђење лимона
- 2 левка, мала, од плеха
- 2 стакла, велика, са кошаром плетена, винска
- 1 канта за зејтин од тенеће
- 1 буре од сирћета
- 5 сандука за разни држећи ствари
- 1 [сандук], мал[и], за шећер
- 2 стакла, црна, велика
- 1 чекић гвоздени
- 1 нож турски, мали
- 2 тестери, велика
- 1 сикира, велика
- 1 кашика дрвена, велика
- 4 чака нова

У Букурешту 1-а марта 1852.

Препис находeћи се у Двору Књаза служитеља, по реду¹⁶

Код Јозефа Градинара

- 2 канте од плеха
- 2 ашова, гвоздени
- 1 мотика, велика
- 1 мала за прашења
- 1 сикирица
- 1 грабља, гвоздена

¹⁶ На полеђини је следећи натпис: „Списак находeћи се код служитеља у Букурешту 1-ог марта 1852.”

1 коса
1 сарп
1 стругало, гвоздено
1 канап од 10. фата
У собу:
1 фуруна од плеха
1 астал прост
1 столица лагирана и 2 јастука
1 столица проста
1 кревет прост

Пред Јована Костића у трапезарију, доле

12 ножа и виљушака, гвоздени
14 кашика пахфон
8 [кашика] [пахфон], кафени
1 чаша порцулан, златна
6 [чаша] стаклени, дупле
1 солцир стаклени
12 салвета, бели, прости
3 чаршава [бели], [прости]
1 астал, прост, велики
1 мањи [прост], [велики]
2 клупе просте
1 четка, кратка
1 звонце
1 прес за салвете и чаршаве

У спаваћу собу Јованову:

1 чирак, жути
1 астал, прост
2 столице [просте]
1 кревет [прост]
1 сламњача од дебела платна
1 душек од американска платна с вуном

Код Јаноша у собу:

1 кревет, прост
1 сламњача, дебела платна
1 ћебе, плаво

- 1 [ћебе], шарено
- 3 зембиља, велика

Код Вељка кувара:

- 1 кревет, фарбани
- 1 сламњача
- 1 астал, прост
- 1 столица [проста]

Код Николе арендаш[а]

- 1 кревет, прост
- 1 сламњача
- 1 ћебе, шарено

Код Тасе Бранковића у собу:

- 1 кревет, лагиран
- 1 сламњача
- 1 душек од длака
- 1 јастук
- 1 [j]орган
- 2 чаршава, бела, кончана
- 1 орман са 4 фиоке
- 1 астал, лагиран
- 1 чаршаф од цица
- 1 дивит, лагиран
- 2 столице [лагиране]
- 1 ватраљ
- 1 леген, земљани
- 1 стакло
- 1 цимента
- 1 чирак, жути и мумаказе, жуте
- 1 четка, велика, за чисти собу
- 1 [четка] мала с дршком
- 1 локот од велике капије
- 1 кључ [од] [велике капије]
- 2 кључа од амбара код капицика
- 1 локот за резерву

II

Ствари Господарске¹⁷

1. пет чаша златни, са брилијантом искићени
2. један нож, мали, са брилијантом искићен
3. једна сабља Господарска са брилијантом искићена
4. једна шоља [Господарска], позлаћена
5. једна сабља Господарска коју у путу носи, сребрна (позлаћена)
6. султански потреф (орден)
7. један орден с брилијантом искићен
8. руска лента, црвена и звезда
9. аустријска лента, жута и звезда
10. једна звезда са брилијантом искићена
11. две звезде сребрне
12. један прстен велики с брилијантом под име: А
13. пет прстена са брилијантом искићени
14. једна колајна
15. један сат с брилијантима окићен са златним ланцем
16. две ките женске, од бисера
17. пет прстена женски, с дијамантом искићени
18. појас од сабље Господарске, а копча с брилијантом искићен[а]
19. једне бројанице Господарске у којима је 25 зрна бисера
20. једне наочаре Господарске
21. једна сабља стара, Господарска, сребрна, с потписом имена његовог
22. једна пала Господарска, сребрна и са позлатом
23. две пале сребрне
24. једне паласке Господарске од сребра са позлатом са којима је мазалица од сребра и такође са позлатом
25. једне паласке кожне, срмом извезене
26. пет кубурлука Господарски у којима је један чивт пиштоља (сребрњаци)
27. два чивта пиштоља сребрни, са мерџанима окићени
28. пет пара пиштоља, двоје са гвозјем и троје са пиринчлијим арчком
29. два чивта мали пушака, [с]а сребрним јабукама
30. један чивт [пушака] са оковицом сребрном

¹⁷ ДАС, ПО, к. 94, бр, 156.

31. три чивта мали пушака са сребром и позлатом на арнаутску форму начињена
32. један чивт мали пушака са сребром и позлатом /чивтиши/
33. две пушке сребрног арча, које се о појасу носе
34. једна пушка са три цеви са, арчком пиринчли и ова је на форму они које се о појасу носе
35. једна пушка величине као предпоменута, са седавлим арчком на којој је један наџак
36. једна мала и то врло малена пушка од гвозја; 1. дата Марку гавазу
37. три арнаутске пушке, дугачке, сребрне, са позлатом
38. две пушке дугачке (даглије), сребрног арча
39. једна пушка дугачка, арнаутска, срмали арча и са саватом
40. једна пушка дугачка на форму као што су тисачке пушке, са сребрним карикама
41. четири шишане са сребрним карикама
42. седам пушака дугачки, ко на форму гарабиљску
43. две пушке дугачке са две цеви
44. једна пушка дугачка са б табана, са арчком од гвозја
45. једна шишана са две цеви
46. једна пушка са различним табаном, великим, и по жутој тенећи окована у којој имаде нека част сребра
47. једна шоца, у којој је и нож и панганет уједно, са жутом тенећом окована
48. једна пушка велика /метеризњача/ изердешан¹⁸ и долу на кундаку имаде зелене и црвене камене
49. један нож велики, сребрн, са позлатом у ушима
50. један нож, велики, сребрн
51. једна пушка дугачка са две цеви и с арчком од гвозја
52. једна сабља, челикли, са каишом на којем је шерит златан
53. једна сабља, челикли
54. један целатски сатур
55. један мали анџар од челика
56. једна шпада са жутиим позлаћеним арчком
57. један башлук и силимбе сребрн са позлатом и са китама црвеним увијена срмом
58. један башлук сребрн са китама зеленим на којима су луле сребрне
59. један каиш од сабље на коме је кадифа црвена, срмом извезена
60. један гајтан од сабље, са срмом исплетен

¹⁸ Нејасно значење речи.

61. једни дизгини извезени свилом и срмом
62. један колан коњски са срмом и свилом извезен
63. једни празни кубурлуци која се о рамену носе, са срмом извезени, на којима је две паласке са 6 кита, срмали
64. један штап сребрн, који је под руком раклџаст и исте ракле извезене су са срмали жицом
65. 4 штапа, подруком вилдишли
66. два мацарска појаса, са срмом извезени, жути
67. два руска појаса са великим китама, срмали, жути
68. два бела руска појаса са белом срмом и са китама на крају великим; уз исте преднаведени појас имаде по једна бела срмали кита која се на сабљу тура
69. једне еполете Господарске, жуте, чисте у срми
70. два чивта еполета, жуте
71. једно огледало берберско са два изгледа: једним наравним, а другим великим
72. два дурбина, од који је један мањи, а један већи
73. један аран, мацарски, жути, од срме који се на капут (суртук) меће у којем је 16 чанбрази, 8 с једне, 8 с друге стране, 8 дугмета, жути, срмали
74. један такум кавени, од сребра са 12 зарфова, један ибрик под којим је једна табла сребрна
75. два капута, руска униформа, са црном чојом
76. једна хаљина мацарска са златним арчом, чоје вишње ренг
77. једна хаљина мацарска, златном арчом извезена, чоја у истој црна
78. једна хаљина мацарска сас чампарзима, златним арчом, извезена, чоја плаветна
79. једна неврсека од црне чоје
80. једна неврсека од плаветне чоје
81. један капут од плаветне чоје
82. један капут од црне чоје
83. један стари капут од црне чоје
84. један капут од караневти чоје
85. једна кукулета од црне чоје, меневши арч
86. један огрњач од црне чоје
87. једна хаљина базрђан-башина са извезеном златном јаком и уз исту једне еполете и гајтани
88. један капут летњи, од шала
89. једна арванија царска са златном везеном јаком и са копчом од брилијаната

90. једна антерија м[ушка] дугачка, са златом протката
91. једна антерија дугачка, свилена
92. једна кратка маџарска аљина са златом извезена и дугмета окићена са дијамантом, од чоје вишње ренг
93. три трабулаза, 2 стара шала, и један нов
94. два пиштоља
95. једне панталоне од чоје вишње ренг, са златним п[о]ртом
96. једне [панталоне] од чоје небесне плаветности
97. једне [панталоне] од чоје црне са црвеним портом
98. две шпензле са златом извезене и с дугметима сребрним-златним
99. једне црвене чакшире са златом
100. два џамадана од црвене кадифе са златом
101. један џемадан од зелене кадифе са златом
102. један формен од каргуз чоје са [златом]
103. једне чакшире од црне чоје са црвеним свиленим арчком
104. две антерије, ћитаке, кратке, са памуком наложене
105. [две антерије] ћитабије, кратке, са вланером поста[в]љене
106. пет јелека, стари, два са златом извезени и са дугметом сребрним
107. једна антерија кратка, вишњева, стара
108. једне панталоне од француског платна, белог
109. једне [панталоне] од шаљ чоје
110. једне чакшире од фланера
111. једне [чакшире] од памукатлаз[а]
112. две антерије, кратке, једне од шамалце, са вланерном постављена, друга од ћитабије црне
113. једна антерија, стара, кратка, од ситне црвене шамалаце
114. један барјак са зеленим и жутиим наоколо салаком
115. четири нотње беле антерије
116. једно старо цубе са рукавима од зелене чоје
117. један стари шаљ, лаур
118. двоје тозлуке од црвене карпуз чоје, менокши арч
119. двоје тозлуке, старе
120. једне путничке панталоне, са кожом, ногавице постављене
121. једна либада, зелена, атлас
122. [једна либада], бела
123. три рифа памук кадифе, црвене
124. четири и пол рифа беле чоје
125. девет и пол рифа плаветне чоје
126. шест рифа и пол црне чоје

127. једна јака, златом везена
128. аувшлагги на рукама, златом везени
129. џепови са златом везено
130. шест рифа белог фланера
131. једно старо либаде од црвеног атлаза
132. два туцета плајвазова
133. један такум путнички: 6 виљушака, 6 ножева, 6 кашика, 6 наслона, 3 кашике велике, 2 кашичице мале, 2 сланика
134. 29 чивта чарапа, црвени
135. двоје канице
136. једна пушка дуга с две цеви и са футролом, т. ј. опревом својом
137. једна пушка француска с две цеви и са свим својим окрутом у калуфу
138. 26 $\frac{1}{2}$ рифа широког, златног ширита
139. 17 рифа ужег, златног ширита
140. један топ црне ћитабије
141. два топа беле ћитабије
142. 7 фесова нови, велики, низамски; 3 феса нова, велика, низамска
143. 5 зарфова златни са филџанима; 1-ан сам зарф сас мајатом,¹⁹ златан
144. 1 сам златни зарф, с брилијантима искићен
145. 30 дугмета за хаљине са изразом, грбом српским, од сребра, са позлатом
146. 8 мали дугмета од сребра са позлатом с натписом М
147. 42 ординар дугмета за аљине Господарске
148. 2 такума од ћерибара
149. 13 рифа жуте широке пантљике унаоколо плаветне, која се зове немачка лента
150. 4 туноса (фесова), нови који су мале величине
151. 3 чивта рукавица од беле коже
152. 3 чивта рукавица, од зеца
153. 1-ан лаур (шал) у средини бел, са шареним крајевима
154. 10 нови бошчалука
- [155] 151. 4 са златом и свилом везени пешкири, нови
- [156] 152. 6 пешкира без веза, само проткани на крајевима свилом
- [157] 153. 16 свилени марама, чпажни²⁰
- [158] 154. 4 велике женске, за преко прсију, велике мараме

¹⁹ Нисмо утврдили значење речи.

²⁰ Нејасно значење.

- [159] 155. 4 памучне женске шамије
[160] 156. 10 рифа ширита са златом претка[на]
[161] 157. 2 краватле које се око врата без мараме вежу
[161] 158. 2 ножића мала од који једному су корице сребрне
[163] 159. један ђемер златом проткан
[164] 160. 2 чивта чарапа, арнаутски
[165] 161. 3 арбије, од који једна је мало сребрна
[166] 162. 1-на трунбета
[167] 163. један кључ сребрн, и на њему црвена пантљика
[168] 164. један печат од челика
[169] 165. 1-на кашика, једна виљушка, један нож од злата
[170] 166. 1-но звонце сребрно са тацном сребрном
[171] 167. 1-ан тас за воду од коже, са златним извезом
[171] 168. 4 филдешли чешља
[173] 169. 2 тлитемаља,²¹ стамболска, црвена
[174] 170. 2 чекића од гвозја
[175] 173. 19 ризли барута
[176] 174. једне бисаге, мале
[177] 175. 45 шајтова што се из пушке вади куршум
[178] 176. 8 мали менђелица
[179] 177. 4 мумаказе
[180] 178. 2 калуца што се куршуми лију
[181] 179. 1 кутија бурмутска, од гвозђа
[181] 180. 2 машице
[183] 181. 1 комарник
[184] 182. 2 туцета Светогорски кашика
[185] 183. 2 иконе од инорога
[186] 184. једна кутија са немачком дамом која [јест] домине
[187] 185. једне низамске бакарлије од челика
[188] 186. једна [низамска бакарлија] од пиринча
[189] 187. 3 пакла руског чаја
[190] 188. 3 оке бурмута
[191] 189. једно сандуче мало са 6 чаша и с једном олбом у њему
[192] 190. 5 пари узумпролије²² од ђудерије
[193] 191. 4 креста од инорога
[194] 192. једне панталоне, плаветне чоје са златним портом
[195] 193. 2 прслука с вланером постављени

²¹ Нејасно значење.

²² Нејасно значење.

- [196] 194. 6 фуслука, летњи
[197] 194. 2-оје панталоне од чоје голубијате; 1-дне с портом златн[им]
[198] 195. 2-оје панталоне од шамалаџе, жућкасте
[199] 196. 2-оје панталоне путничке
[200] 197. 1-ан прслук од црвене чоје, скројен, а сашивен
[201] 198. 1-ан прслук од вишње ренг чоје, са златом извезен
[202] 199. 1-ан прслук од караневти чоје, са златом извезен
[203] 200. 1-ан прслук од жуте чоје, са златним арчком
[204] 201. 1-ан фруслук од чађаве чоје, са арчком плаветним угастио
[205] 202. 2 антерије, беле, кратке, једна од свиле, а једна од ћитабије беле
[206] 203. 1 антерија, кратка, кутније, са златним арчком
[207] 204. 2 [антерије] кратке, од ћитабије са зеленим, свиленим арчком
[208] 205. 1 антерија, стара, од црвене ћитабије
[209] 206. 1 [антерија], бела, стара, од свиле са златом протката
[210] 207. 1 [антерија], стара, од ћитабије зелене
[211] 208. 2 јелека од ћитабије са зеленим арчком
[212] 209. 3 јелека стара; један са зеленим арчком, други са белим

19. јулија. Назначујем ствари Господарске које су код мене умножене

- [213] 210. 4 комада платна 2/50 ар[шина] и 2/43 аршина
[214] 211. 1 риф свиле, црвене
[215] 212. 44 аршина циц, зелени
[216] 213. [44 аршина циц], плаветни
[217] 214. 1 сабља са златним појасом што је за Гарашанина²³ справљена
[218] 215. 21 комад бола за билијар од сорте
[219] 216. 2 алке од жутог пиринца с фигуре, за врата
[220] 217. 4 ком[ада] славине од жутог пиринца
[221] 218. 1 табан од даглијске пушке
[222] 219. 1 ком[ад] црвене кадифе од калпака са кићанкама
[223] 220. 1 немачко ћиле с барутом од костију
[224] 221. 20 комада гвожђа што се на столици мећу
[225] 222. 7 ком[ада], старије, бритава, бријајући
[226] 223. 4 стаклета кралсума²⁴ белог

²³ Вероватно Илија Гарашанин, шеф канцеларије регуларне војске, од 1839. начелник Главног војног штаба. Отац Илије Гарашанина, Милутин у документу се изричито наводи као Хаџија. М. Ђ. Милићевић пише да је Милутин Савић „ишао у Јерусалим, на Христов гроб, и прозвао се Хаци-Милутин, или краће *Хаџија*” (*Поменик знаменитих људи у српског народа новијега доба*, Београд 1888, 94).

²⁴ Нејасно значење.

- [227] 224. 1 антерија каршак²⁵ са златом, чоја плаветна, која је од солдата узета
- [228] 225. 2 котура, црвени восак, руски
- [229] 226. 1 перде златно које је поконио Коста Нишлија
- [230] 227. 2 калпака са самуром и на њима беле перјанице
- [231] 228. [2 калпака са самуром] без перјаница
- [232] 229. 2^{250/400} оке гајтана, свиленог, разне фарбе
- [233] 230. 1 перјаница, бела, без калпака
- [234] 231. 1 сат кинески, кутија окићена с брилијантима]
- [235] 232. 2 комада сата, нова мода која се на реп отварају
- [236] 233. 1 бројаница од ћилибара коју је Х[аци] Гараш[анин]²⁶ поконио
- [237] 234. 1 икона В. Јерусалима, коју је Х[ација] у Баточин[и] поконио
- [238] 235. 2 [иконе В. Јерусалима] што и[х] је Х[ација] из Левча²⁷ дао
- [239] 236. 1 кутија од бурмута, плава, с бисером окићена
- [240] 237. 1 ланац златни
- [241] 238. 17 зрнади брилијаната
- [242] 239. 1 прстен од злата с два лица бела
- [243] 240. 10 комада цесарски дуката
- [244] 241. 10 [комада] иримилука [дуката]
- [245] 242. 2 [комада] маџарски [дуката] на кеси
- [246] 243. 2 ко[мада] ордена турски од који је један марк(?)²⁸
- [247] 245. 1 копча искићена с брилијантом на сабљи
- [248] 246. 1 такум од злата на сабљи, на кајасу
- [249] 247. 1 цвет од брилијаната
- [250] 248. 1 кутија бурмутна са пилетом што свира
- [251] 249. 1 низа дуката, рушпе, у којом 80 ком[ада] има
- [252] 250. 50 ком[ада] талира орлаша, што су за ата узета
- [253] 251. 232 ½ ко[мада] дуката мамудија, читави
- [254] 252. 1 кеса бела и на њој један дук[ат] од два цесарска
- [255] 253. 2 талира, стара
- [256] 254. 1 ланац златан и на њ дугме и с брилија[нтима]
- [257] 255. 1 [ланац] златни што је на султанов портрет био
- [258] 256. 6 ком[ада] федермесера
- [259] 257. 2 бошчалука што су на дар дошли

²⁵ Нисмо утврдили значење речи.

²⁶ Милутин Савић Гарашанин.

²⁷ Левач, област дела јужне Шумадије и дела Поморавља, између Јухора, Гледићких планина и Црног врха. „Хаџија из Левча” је неко из тог краја који је посетио Јерусалим.

²⁸ Остатак речи (преостала два слова), нечитки су.

- [260] 258. [2] сачаци, бели, памучни што су код Авра[ма]²⁹ били
[261] 259. 1 риф чоје, више ренг
[262] 260. 92 ко[мада] ирмилука, калп
[263] 261. 25 ко[мада] дугмета пупуљаста, позлаћени
[264] 262. 5 [комада дугмета пупуљаста], чивтишији
[265] 263. 8 пари рукавица, нове, летње, од разне фарбе
[266] 264. 11 комада дугмета, бела, од сребра
[267] 265. 2 вестета од прслука, један бео, [један] шарен
[268] 266. 1 наочаре сребрне
[269] 267. 9 пари чарапа, беле
[270] 268. 2 такума сервиса
[271] 269. 9 бошчалука, носећа, путничк[а]
[272] 270. 3 бошчалука, ноћни, што је Госпођа³⁰ послала код Данице³¹

Ствари књажеске

- 2 копче од дијамнта
1 жута лента немеска, без ордена
2 прстена од дијамнта: 1 мањи, 1 велики с „А”
1 [прстен] с 2 лика од злата
3 ленте с орденима
1 лик султана
6 звезде
3 Нишана султански, 1 Нв:³²
2 књиге
1 пакет запечаћен с 3 печата
1 лента од свију ордена
1 сат с грбом од дијаманта
4 печата
1 колајна
26 каменчића брилијаната
8 [дуката] дупли, по 4 у 1
2 наочаре, 1 од сребра

²⁹ Аврам Стојковић, миљеник, па противник кнеза Милоша. После бекства из Србије, кнез Милош га је на превару вратио у Србију. Погубљен је у Брусници 1837. године (Р. Љушић, *Љубави српских владара и политичара*, Ниш 2000, 71–72).

³⁰ Кнегиња Љубица.

³¹ Даница, љубавница кнеза Милоша, купљена са још две робиње за време кнежевог боравка у Цариграду 1835. године. Кнез Милош је са Даницом имао ванбрачног сина Теодора 1839/1842–1846 (Р. Љушић, *Љубави српских владара и политичара*, 72–74).

³² Нејасно значење скраћенице.

- 12 врсти бисера
- 1 такум од сабље
- 1 копча од шпаге, златна, и 1 пантљика
- 2 ките од бисере
- 30 дугмета сребрна с [натписом] М
- 3 ланца од злата, 1 с дугме од дијаманта
- 2 копче од арвеније од брилијанта
- 2 шнале с каишима од дијаманта
- 1 анџар с дијамантима накићен ?³³
од једне панталоне порт, жут
- 1 топче, златан ширит
- 5 пештемала, стамболски
- 2 мали феса, стамболски
- 2 црни креватла
- 3 антерији, памукли
- 6 прслука с златом вежена
- 1 турске чакшире, црвене, с златом
- 7 прслука, свилени, летњи
- 1 бела свилена антерија
- 1 тарабулус
- 14 јастука, на дар донешене
- 1 појас златан, маџарски
- 1 дубе од ђезије, с самуром постављене
- 1 црвена хаљина, маџарска с златом вежена
- 1 униформа
- 1 шпенциљ с брилијантима
- 1 црвена аљина с златом вежена, нова
- 1 прслук, црвен од кадифе, од злата
- 1 хаљина с бисером
- 1 [хаљина] с бели харач
- 6 чапраза с бисером накићени
- 1 ибрик и леген, сребрени
- 2 сабље, [једна] с дијамантима
- 1 шпага
- 5 пара, рукавице, нови
- 2 феса низамска
- 1 такум златни за астала, у којем 2 фале
- 1 штап од седефа

³³ Знак питања је уписао пописивач ствари кнеза Милоша.

1 шпенциљ с 13 дугмета златни
4 турски ћурчета, постављени
3 хаљине постављене с самуром, с златом веже[не]
3 хаљине, с лисицом постављене
5 [хаљина], летње
20 пара, панталоне
1 арвана
2 бурмутице, 1 од злато, с бисером
28 зрна бисера, на бројенице 1
1 ћурак од самура
1 црвено цубе, с лисицом постављено
2 перјеанице

Берберски такум

1 сребрно огледало
7 бритве
3 цембштре, 1 с мерџаном
2 пара маказа [1 с мерџаном]
1 белегија, 1 каиш
2 пешкира, 1 авлија
2 бошче
1 фес
1 леђен ибрик сребрни
1 пар пиштоле сребрни, прочи ствари
3 дуге пушке
1 златна чаша у којој фали 1 камен дијаманта
3 филџана, 4 зарфа, златни
1 аполета, 1 шерф
25 пуце, златне
5 [пуце] шарене
15 дугмета позлаћени с грб[ом]

Хаљине Господарске које су код Аврама Стојковића биле:

1. [једна] атила с чапразима, златом извезена, од чоје угасито плаветне
2. [једно] ћурче од црвене чоје с ибришимом извезено, с поставом од самура
3. [једна] долама од каранвети чоје, са арчом свиленог гајтана, боје црвене

4. [једне] чакшире од црне чоје, црвен-свилен алем
5. [једно] ћурче од чоје, плаветне угасито, са златним арчком, од самура постављен
6. једне црвене кара[невти] старе чакшире, с гајтаном златним
7. [једне] тозлуке црвене чоје, карпуз, са срма гајтаном
8. [једне] црвене шалваре са срма гајтаном
9. [једне] плаве [шалваре] са [срма] [гајтаном]
10. [једне] беле чоје [шалваре] са белим свиленим гајтаном
11. [једна] фермена од зелене кадифе, са срмали гајтаном
12. [једна] стара свилена антерија, кратка, са срмом гајтаном

Мање познате и застареле речи

аван – бронзана посуда у којој су се туцали зачини, воће и поврће; *авлија* (*хавлија*) – мекани рутави пешкир, фротир; велика бела мекана марама; *алем* – украс; драги камен или имитација драгог камена; *антерија* – врста горње мушке или женске одежде. Мушке антерије су кратке, обично од дебље тканине, док женске могу бити и дуге и кратке и праве се од свиле, полусвиле; *анџар* (*ханџар*) – дуги шиљасти нож; *аполета* – еполета; *аран* – део одежде; *арбија* – шипка од метала или тврћег дрвета којом се у цеви пушака кремењача набијао барут и зрна; *арван* – в. арвенија; *арвенија* (*харванија*) – врста огртача; *арендаш* – онај који узима нешто под аредну, тј. закупац; *арч* – гајтани којима су украшавани делови одеће; метални или платнени украс на оружју; *арча*, *арчалија* – врсте пушке, обично украшене срмом; *аршин* – стара мера за дужину; терзијски аршин износио је 65 цм; *атила* – кратак коњички огртач, опшивен гајтанима; *атлас* (*атлас*) – сјајна свилена тканина; *аувилаг* (*ауфшлаг*) – орнамент, украс на одевном предмету; *базрђан-баша* – старешина трговаца, представник трговаца; *бакарлија* (*бакрачлија*) – широка узенгија, изгледом сличне бакрачу – широкој посуди, котлу; *баилук* – оглав, део коњске опреме; *белегија* – камен за оштрење ножева, бритава и слично; *бисаге* – торба у седлу; двострука торба; *бошчалук* – дар од одевених предмета (гаће, кошуље и друго) замотаних у један комад платна (бошчу); *бројеница* – в. бројанија; *бурмут* – бурмут, тј. дуван у праху који се употребљавао ушмркавањем; *бурмутска кутија* – кутијица за бурмут, тј. дуван у праху који се употребљавао ушмркавањем; *вѣста* – део одевног предмета, прслук, кратки капут; *ватраљ* – гвоздена лопатица с подужом дршком за преношење жара; *вилдишли* – в. *филдешли*; *гаваз* – стражар, телохранитељ;

гајтан – памучна или свилена упредена или уплетена врпца која служи за порубљивање и украшавање одеће; *гарабиљски* – изгледа на гарабиљ, врсту кратке пушке, карабин; *голубијат*, *-а* – модрикастосив, *-а*, сивкаст, *-а*; *даглијска пушка (даглинка)* – врста старинске пушке; *далија* – врста пушке; *даршка* – дршка; *демир* – гвоздени; *дивит* – перница, дугуљаста кутија у којој се држе пера (калеми) а на другом крају је мастионица; *дизгини* – део запрежне опреме, дуги каиш којим се управља коњима; *долама* – врста мушког и женског одевног предмета од чоје, слична дугом капуту с дугим рукавима; *ђевђир* – цедиљка, бакарна посуда за цеђење; *ђезија* – врста источњачке свилене тканине; *зарф* – украшена метална чашица у којој стоји филџан; *зембиљ* – корпа или котарица направљена од коже или трске; *ибрик* – бакарни суд за воду с уским грлом и купастим поклопцем; *ибришим* – врста свилоног конца; *инорог* – рог инорога, тј. животиње с једним рогом, нпр. носорог; материјал за иконе; *иримилук* – османски златни новац; *јака* – оковратник, крагна; *кадифа* – свилена, баршунаста тканина; *кајас* – кожна уза, ремен, део коњске опреме; *калп* – лажан, кривотворен; оштећен; *калтак* – војничка капа с ободом од крзна; *калуф* (калуп) – образац, кутија; *каница (тканица)* – појас уопште, женски појас; *капак* – поклопац, заклопац; *капиџик* – мала врата у дворишту према улици, башти или суседном дворишту; *караневти* – врста чоје; *каргуз* – врста чоје; *карик (карика)* – прстенасто, округло; бечуг; *карпуз*, *карупзи* – боје лубенице; као лубеница; *кенар* – дебљи памучни конац; вероватно су чиније биле обложене њиме; *колајна* – округла плочица с угравираним ликом, натписом или симболом која се носи као накит или знак достојанства; *колан* – коњски појас који држи седло или самар чврсто уз коња; *комарник* – мрежа, танка мрежаста завеса која служи за заштиту од комараца и других инсеката; *кошара* – направа од испреплетаног пружа за држање разних ствари; *краватла* – кравата; *креватла* – кравата; *кубурлук* – кожна торба у којој се држе мале пушке (кубуре); *кукулета* – капуљача; *кутњија* – врста тканине жућкасте боје од које су се кројиле антерије; основа је од вуне и свиле, а потка од памука; била је пругаста; *лагиран* – лакиран; *лаур* – мотив у плетењу; *леген* – лавор за умивање; *либаде* – женски капутић до појаса, од чоје или кадифе, широких рукава и украшен златним или сребрним везом; *локот* – механизам за закључавање, катанац; *мамудија* – османски златни новац; *мафин* – вероватно калуп за колач, јело, мафин; *машице* – двокрака метална направа, штипаљка за хватање и разгртање жара; *менђелица* – мале менгеле, тј. алат за стезање; *меневши* – модролубичасти; *менокши*, *менекша* – в. меневши; *мерџан (марџан)* – корал; *метеризњача* – дугачка,

масивна пушка; *мумаказе* – усекач за свеће, направа у облику маказа; *наравни* – природни, обични, уобичајени; *наџак* – врста хладног оружја, секирица с дугом дршком; у овом случају, бајонет; *неврсека* – одевни предмет; нисмо утврдили о којој врсти је реч; *низамски* – оно што припада војсци, војнички; *нотње* – ноћне, вечерње; *огрњач* – огртач, кабаница; *окрут* – опрема, додатни прибор; у цркви: свештеничка одежда; *олба (холба)* – мера за течност, око четврт литра; *ординарни* – обични, свакидашњи; *пакфон (пахфон)* – легура бакра, цинка, никла, тзв. „ново сребро”; аргентан; *пала* – сабља, односно кратки широки мач, с дршком окованом сребром; *паласка* – мала метална кутија која се носила о појасу и служила је за држање барута и прибора за чишћење оружја; *памукатлас* – врста материјала за одежде; *памукли* – памучан, од памука; *панганет* – бајонет; *перде* – вео, завеса, застор; *перјаница* – накит од перја, с клобуком; *перјеаница* – в. перјаница; *пештемал (пештемал)* – велики пешкир за брисање после купања; *пиринчли* – бронзане, жућкасте, боје; *пиринци (пиринч)* – жута бронза; *пиштола* – пиштољ; *плајвас* – писалка; *порта (борта)* – гајтан, трака; *прес* – преса, притискач; *пупуљаст* – који је у облику пупољка или пупољака; *ренг, ренк (ренак, рењак)* – боја, изглед; *риф* – стара мера за дужину, 0,777 метара; *рушна, руштија* – османски златни новац; *сават* – гравирано, орнаментисано сребро; *салак* – вероватно паспул, то јест порубљени крај, поруб; *самур* – кожа од куне; *сарп* – срп; *сатур* – сатара, већа секирица; *сатура* – месарска секирица, сатара; *сачак* – одевни украс који се пришива на хаљине; *седавли, седефли* – опточен, украшен седефом; *силимбе, треба силембе* – каиш преко прса оседланог коња; *служавник* – тацна, послужавник; *солцир* – сланик; *срмали* – сребрн, срмом везен; *табан* – челични део пушке који се орозом или окидачем покрене да удари на кремен у пушкама кременачама; *тава* – тигањ, посуда с дугом дршком; *такум* – прибор, сервис, комплетна опрема; *талир орлаш* – сребрни новац; *тарабулус (тарабулуз, тараболос)* – свилени појас с кићанкама на крајевима, који служи и као турбан; *тас* – предмет тањирастог облика, имао различите намене; *тел зашне* – нејасно значење; тел је златна или сребрна жица за везивање у ткању или везу; танка жица уопште; *зашна* – нисмо утврдили значење; *тенеће* – лим, плех; *тенциера* – дубока бакарна посуда; *тозлуке* – в. тозлуци; *тозлуци* – доколенице од чоје које се закопчавају са стране; *тон* – већи смотак тканине, туба тканине; *трабулаз (траболоз, траболос)* – свилени шарени појас с китама на крајевима, производио се у Сирији; *транзир габал* – већа виљушка за сечење (транжирање мяса); *трапезарија* –

трпезарија; *трунбета* (*трумбета*) – труба; *тунос фес* (*тунус фес*, *тунофес*) – фес из Туниса, врста (обично) високог феса; *туце* – сноп од 10 или 12 комада неког предмета који се продаје у трговини; *ћемер* – овде: уски женски појас; може да буде и кожни или платнени појас у коме су се на путу носиле драгоцености; *ћерибар* – ћилибар; *ћила* – торбица у којој се носи барут; *ћилибар* – драгоцен материјал, фосилна смола која се користи за израду накита и лакирање; *ћитабија* – в. *ћитак*; *ћитак* (*ћитајка*, *ћитабија*) – врста шарене пругасте, тканине која се паковала као књига (*ћитаб*); назив антерије скројене од те тканине; *ћурче* – мали кратки ћурак, тј. мушки капут постављен и опшивен крзном; *фат* – мера за дужину, око 1,8 м; *федермесер* – цепни ножић, перорез; *фермен* – врста прслука од чоје, кадифе или шајака, извезен гајтанима, спреда отворен и не закопчава се; *фес* – купаста капа без обода; *низамски фес* – велики војнички фес; *филдешли* – нешто направљено од филдиша, тј. слонове кости; *филијан* – шољица за црну кафу; *фистан* – сукња; одевни аљетак у облику сукње; *фланер* (*фланел*) – лака, памучна или вунена тканина; *форма* – калуп за колаче; *фруслук* (*фустан*) – в. *фистан*; *фунта* – тег за мерење тежине; у Немачкој 1 фунта=500 грама; *фуслук* – од немачке речи *фусекла*: кратка мушка чарапа; *харач* – в. *харч*; *харч* – гајтан, срма као украс; *џимента* – лимени суд за пиће; *џиц* – врста памучне тканине са шарама у боји; *џак* (*џак*) – врећа; *џакишире* – врста мушког одевеног предмета с дугим туром и уским ногавицама које се закопчавају са стране; *џанбрази* – в. *џапрази*; *џапрази* (*џапраге*) – украсни гајтани с крупним округлим украсима на крају, обично на горњој мушкој одећи; *џеликли* – од *џелика*, *џелична*; *џивт* (*џифт*) – пар, двоје; *џивтишии* – у пару, двојац; *џивтишији* – *модро плави*; *џирак* – свећњак; *џифт*, *џивт* – пар, двоје; *џоја* – тканина, сукно бољег квалитета; *џамадан* (*џемадан*) – врста мушког затвореног прслука који се облачи на антерију или кошуљу; *џембиштар* – део берберског прибора; нејасна намена; *џубе* – дуга горња хаљина без рукава, отворено целом дужином и струкирано; *џајтов* – завртањ, шраф; *џалваре* – широке мушке гаће (хлаче); женске димије, широке гаће; *џаљ*, *џал* – врста материјала од памука или вуне; *џамалаџа* – врста пругасте тканине за мушке антерије, основа је жута, а пруге црвене; *џамија* – повезача, марама којом су жене повезивале главу; *џарф* – знак на униформи цариника у Србији средином 19. века; *џерит* – в. *ширит*; *џериф* (*џерит*, *ширит*) – украсна трака пришивена на оделу или униформи; *џерф* – в. *шарф*; *ширит* – украсни поруб, украсна трака или гајтан на одежди, униформи; *џишиана* (шешана) – врста занатски израђене пушке у 18. и првој половини 19. века у којој унутрашњост цеви има шест

издубљених лукова; *шморн* – десерт, слатко јело од теста и павлаке; *шоца* – врста пушке; *шпага* – в. шпада; *шпада* – мач, сабља; *шпензла* – в. *шпенцер*; *шпенцер* – кратак, (обично сељачки) вунени капут; *шпенциљ* – в. шпенцер; *шприц кронфл* – врста колача; *шпрудла* – в. шпудла; *шпудла* – шупаљ ваљкаст предмет за печење јела.

ЛИСТА РЕФЕРЕНЦИ – LIST OF REFERENCES

Необјављени извори – Unpublished Primary Sources

Државни архив Србије – Збирка Поклона и откупа [Državni arhiv Srbije – Zbirka Poklona i otkupa]

Објављени извори – Published Primary Sources

Перуничкић, Бранко, *Београдски суд 1819–1839*, Београд 1964. [Peruničić, Branko, *Beogradski sud 1819–1839*, Beograd 1964]

Спасић, Живомир, *Престоница Крагујевац, прилози историји Кнежевине Србије 1818–1841*, Крагујевац 1998. [Spasić, Živomir, *Prestonica Kragujevac, prilozi istoriji Kneževine Srbije 1818–1841*, Kragujevac 1998]

Поповић, Радомир Ј., „Списак ствари и покретних добара кнеза Милоша у пожаревачком и крагујевачком двору 1839. године”, *Мешовита грађа (Miscellanea)* XL (2019) 73–103. [Popović, Radomir J., „Spisak stvari i pokretnih dobara kneza Miloša u požarevačkom i kragujevačkom dvoru 1839. godine”, *Mešovita građa (Miscellanea)* XL (2019) 73–103]

Литература – Secondary Works

Prošić-Dvornić, Mirjana, *Odevanje u Beogradu u XIX i početkom XX veka*, Beograd 2006. Škaljić Abdulah, *Turcizmi u srpskohrvatskom jeziku*, Sarajevo 1966.

Градска ношња у Србији током XIX и почетком XX века, [аутор изложбе] Добрила Стојановић, [превод на француски Ђуро Мисирача; фотографије Радомир Живковић], Београд 1980. [*Gradska nošnja u Srbiji tokom XIX i početkom XX veka*, [autor izložbe] Dobrila Stojanović, [prevod na francuski Đuro Misirača; fotografije Radomir Živković], Beograd 1980]

Љушић, Радош, *Љубави српских владара и политичара*, Ниш 2000. [Ljušić, Radoš, *Ljubavi srpskih vladara i političara*, Niš 2000]

Љушић, Радош, *Кнез Милош (1783–1860) – државотворни владар*, Нови Сад 2021. [Ljušić, Radoš, *Knez Miloš (1783–1860) – državotvorni vladar*, Novi Sad 2021]

Михајловић, Велимир, *Грађа за речник страних речи у предвуковском периоду I–II*, Нови Сад 1982, 1984. [Mihajlović, Velimir, *Građa za rečnik stranih reči u predvukovskom periodu I–II*, Novi Sad 1982, 1984].

Петровић, Ђурђица, *Од пуста до златовеца: ткања и вез*, Београд 2003. [Petrović, Đurđica, *Od pusta do zlatoveza: tkanja i vez*, Beograd 2003]

Речник српских говора Војводине IV, С–Ш, Нови Сад 2019. [*Rečnik srpskih govora Vojvodine IV, S–Š*, Novi Sad 2019]

Речник српскохрватског књижевног и народног језика I–XIX, Београд 1959–2014. [*Rečnik srpskohrvatskog književnog i narodnog jezika I–XIX*, Beograd 1959–2014]

Речник српскохрватског књижевног језика I–VI, Нови Сад – Загреб 1969 [*Rečnik srpskohrvatskog književnog jezika I–VI*, Novi Sad – Zagreb 1969]

Српски рјечник истумачен њемачкијем и латинскијем ријечима. Скупио га и на свијет издао Вук Стеф. Караџић, Беч 1852. [Srpski rječnik istumačen njemačkijem i latiniskijem riječima. Skupio ga i na svijet izdao Vuk Stef. Karadžić, Beč 1852]

Radomir J. Popović

**INVENTORY OF HOUSEHOLD ITEMS, CLOTHING AND
VALUABLES OF PRINCE MILOŠ IN HIS BUCHAREST COURT IN
1852**

Summary

The paper contains two critically edited lists of household items, clothing and valuables of Prince Miloš in his court in Bucharest from 1852. The edited documents are kept in the State Archives of Serbia, collection “Gifts and Purchases”, shelfmark k. 94, No 155 and k. 94, No 156. The document k. 94, No 155 contains an inventory of items in the storage room of Prince’s court in Bucharest and the names of Prince’s servants, and an inventory in the rooms where they resided or were in charge of. The document under shelfmark k. 94, No 156, titled “Items of the Lord”, lists the Prince’s clothing, valuables, decorations, medals and weapons. Within this folder, there is also a separate list – greenish two-sheet paper, titled “Items of the Prince”, which mainly lists Prince Miloš’s valuables. The documents were edited by the order in which they were archivistically marked. This is an important historical source directly testifying to Prince Miloš’s wealth and habits while he was an émigré. The comparison with the earlier inventories of Prince Miloš’s property (1824, 1839, 1843), which have been published, sheds light on changes that his property underwent.

Чланак примљен: 31.3.2023.

Чланак коначно прихваћен за објављивање: 4.7.2023.